

Historische Kring Baerne
Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377
e-mail:
hist.kringbaerne@zonnet.nl
Internet:
www.home.zonnet.nl/
hist.kringbaerne

Ereleden
J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet
H. Bronkhorst
mr. C.C.M. Collard †

Voorzitter
T. Stein
Uytenbosch 22
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420725

Algemeen Secretaris
J. Veldhuysen-Hogenaar
Nieuwstraat 19
3743 BK Baarn
tel. (035) 5430479

Penningmeester
G.B. Roskamp-Nijenhuis
Spoorstraat 7
3743 EG Baarn
tel. (035) 5423483

Overige bestuursleden
J. van Berkum
tel. (035) 5415949

H. Haas
tel. (035) 5414218

Werkgroep Oudheidkamer
Vacature

Werkgroep Oude Begraafplaats
Vacature

Werkgroep Archeologie
J.W.A.A. van der Laan
De Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Werkgroep Baerne
J. Kruidenier
Smutslaan 2A
3743 CG Baarn
tel. (035) 5417860

Ledenadministratie
N. Kuijt-Smit
Van Wassenaelaan 16
3742 AH Baarn
tel. (035) 5418065
e-mail: ekuijt@zonnet.nl

Redactie Baerne
T. Biemans
F.J. Booy
H. Bronkhorst
J.C. Kruidenier

Eindredactie en lay-out
G. Brouwer / A. Twigt

Bezoekadres en bezoektijden **Oudheidkamer**

Hoofdstraat 1 Baarn. Ingang via de bibliotheek, lift naar jeugdbibliotheek. Op woensdagen van 14.00 tot 16.00 uur en op zaterdagen van 11.00 tot 13.00 uur. Voor informatie of een afspraak kunt u tijdens openingsuren bellen met (035) 5430377 of een e-mail sturen: hist.kringbaerne@zonnet.nl

Contributie

Per adres: minimaal € 14,- per jaar

Verzendkosten buiten Baarn

Bij betaling van de contributie a.u.b. uw vrijwillige bijdrage in de verzendkosten overmaken. Postbankrek.nr.: 41.92.133
Losse verkoop *Baerne*: € 4,-
Verkrijgbaar bij N. Kuijt-Smit, Boekhandel Den Boer, Laanstraat 69, Baarn en de VVV/ANWB, Brinkstraat 12, Baarn

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie. Het tijdschrift *Baerne* komt mede tot stand door Drukkerij Bakker Baarn

INHOUD

	pag.
Proficiat!	
Overdenkingen bij 30 jaar <i>Baerne</i>	Teun Stein 2
Chinese vazen uit de villa van Scherenberg	Jaap Kruidenier 3
Het stift Elten en het huidige Baarn (deel 1)	Hans Bronkhorst 8
Het 'verdwenen' meisje van de Berkenweg	Jos G.M. Hilhorst 11
Blik op de Brinkstraat (deel 7)	Jaap Kruidenier 19
'For east is east, and west is west'	Frits Booy 21
Kunstschilder Jim Frater	Ed Vermeulen 29
Verenigingsnieuws	Gerard Brouwer 34
	38

voorzijde omslag: 18e-eeuwse Chinese vierkante granieten vazen, door Reinhard Scherenberg in 1791 uit China geïmporteerd (collectie Rijksmuseum Amsterdam)

PROFICIAT!

Graag ben ik de tolk van bestuur en lezers om de redactie van *Baerne* van harte geluk te wensen met haar 30e verjaardag. Veel periodieken beginnen vol enthousiasme, maar het aantal dat het 30 jaar volhoudt, is op de vingers van een hand te tellen. Ook te midden van uitgaven van historische verenigingen in Nederland neemt *Baerne* een vooraanstaande plaats in. Waaraan is dit succes te danken?

Ongetwijfeld zijn het vooral de redactieleden, die met grote betrokkenheid er elk kwartaal weer voor zorgen dat veel leden halsreikend uitkijken naar het nieuw te verschijnen nummer.

Steeds zijn de onderwerpen verrassend en herkennen velen van de lezers iets uit hun eigen geschiedenis voor zover zij nauw zijn verbonden met Baarn.

Je zou denken, dat zo langzamerhand wel bijna alles gezegd en/of geschreven is over de geschiedenis van Baarn. Niets is echter minder waar. De huidige redactie

zou het liefst *Baerne* dubbeldik maken. Dat is financieel-technisch niet mogelijk, maar wel zal het blad in 2007 meer pagina's tellen. Het is de moeite waard om terug te blikken op het geschrevene in die 30 jaar. Graag laat ik dat aan de redactie over. De dank voor hetgeen in de afgelopen 30 jaar is gepubliceerd gaat uit naar allen die op de een of andere manier bijgedragen hebben aan het totstandkomen van 120 *Baernes*. Opvallend is, dat redactieleden verknocht zijn aan het redigeren. Dit blijkt uit het beperkt aantal mutaties in die 30 jaar en uit de vasthoudendheid waarmee zaken uit het verleden met veel geduld worden uitgeplozen. Wij prijzen ons gelukkig met *Baerne* als een belangrijke visitekaart van onze Historische Kring. Hopelijk volgen er nog veel jaargangen en worden ook niet-redactieleden aangestoken door het schrijfvirus.

Teun Stein

OVERDENKINGEN BIJ 30 JAAR *BAERNE*

Het begin

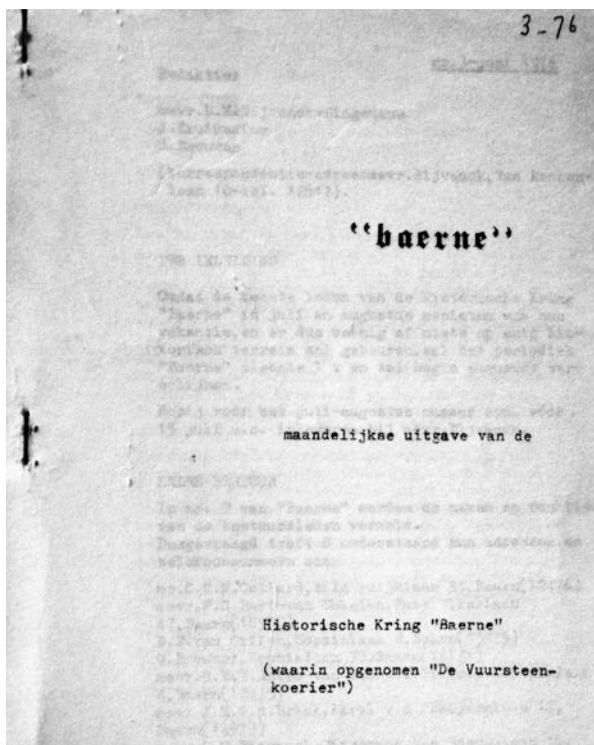
In april 1976 verscheen het eerste nummer van *Baerne*, zodat ons tijdschrift dit jaar zijn dertigste verjaardag viert. Een jubileum om even bij stil te staan!

Onze vereniging kende vóór die tijd al de *Vuursteenkoerier*, een getypt mededelingenblaadje van de Archeologische Werkgroep (ARWE), dat door ons lid Jojada Verrips in 1975 stiekem onder werktijd werd samengesteld en waarvan Noortje Bijvanck eind-redactrice was. Het bestuur van de in november 1974 opgerichte Historische Kring vond twee bladen binnen de nog kleine vereniging wel wat veel, dus kwam er in 1976 een 'fusie' tot stand.

Ons getypte en gestencilde blaadje van veertien pagina's verscheen toen onder de prentieuze titel: 'Baerne, Tijdschrift van de Historische Kring Baerne, waarin opgenomen de 'Vuursteenkoerier'.' De redactie bestond in dit prille begin uit drie leden: Noortje Bijvanck, Gerard Brouwer en ondergetekende. Het 'blad' werd door Gerard getypt en gestencild op een oude stencilmachine en vervolgens door diverse leden van het eerste uur 'geraapt'. Dit 'rapen' leek nog het meest op een langzame stoelelendans. Met een man of zes liepen we om een grote tafel in de voormalige Oudheidkamer of bij

Gerard thuis en verzamelden de pagina's in de juiste volgorde. Aan het eind werd elk exemplaar geniet en was *Baerne* klaar voor bezorging. De 'rapers' waren meestal tevens de bezorgers. Ik zal hier hun namen niet allemaal noemen uit angst om iemand te vergeten en zal u ook niet vermoeien met alle formaten, kleuromslagen, verschijningsfrequenties, oplagen, papiersoorten, lettertypen en drukkers

Voorzijde omslag nummer 3/1976 van 'Baerne' (foto Gerard Brouwer)

Voorzijde omslag 'Baerne', zoals dat in de jaren '80 werd gebruikt (foto Gerard Brouwer)

van ons blad gedurende deze dertig jaar. Bij andere gelegenheden werd de geschiedenis van *Baerne* immers al eens beschreven (zie *Baerne* nr. 1, maart 2003 pag. 2 en 3). Omdat ik als enige vanaf het begin gedurende deze hele periode in de redactie van ons blad heb gezeten, hebben de overige redactieleden mij gevraagd enige herinneringen aan deze dertig jaar op te halen. Een verzoek waaraan ik graag voldoe.

Medewerkers

Op mijn boekenplank staan inmiddels vijf volle ordners gevuld met *Baernes*, want ik heb tot nu toe namelijk alle exemplaren van ons blad bewaard. Samen schreven we bijna één indrukwekkende meter Baarnse geschiedenis. De hele ontwikkeling van ons tijdschrift is in één oogopslag te overzien. Van een primitief gestencild blaadje ontwikkelde *Baerne* zich tot een volwassen, historisch tijdschrift en dat ging natuurlijk niet vanzelf. Enorm veel tijd en energie werd er in ons blad gestoken door de elf door mij getelde redactieleden, die voor kortere of langere tijd aan ons blad meewerkten. Daarbij werden ze vaak bijgestaan door andere enthousiaste leden, die geregeld een bijdrage leverden.

Ik noem hierbij de namen van deze 'Raad van Elf' in

de naar ik hoop goede chronologische volgorde: Gerard Brouwer, Noortje Bijvanck, Jaap Kruidenier, Elly Witsenburg, Hans Bronkhorst, Hetty Vink, Riet Uileman, Tineke Biemans, Bebbie Heun, Bert Stomp en Frits Booy.

In dit verband mag zeker de naam van Meta Reitsma, de latere echtgenote van Jan van der Laan, niet worden

vergeten. Zij typte immers gedurende vele jaren met grote zorgvuldigheid ons blad. Een gigantisch werk dat later door Tineke Biemans werd voortgezet. Nel Kuijt verzorgde bijna gedurende de hele periode de distributie, terwijl Bep en Leo Grootendorst, Yvonne van den Akker, Jan van der Laan en vele anderen geregeld artikelen leverden. De lay-out tenslotte was de laatste jaren in handen van Arie Twigt en Gerard Brouwer, die tevens de eindredactie verzorgde en de contacten met de drukker onderhield. Genoeg namen, maar mocht ik toch nog sommige medewerkers vergeten hebben dan bied ik ze bij voorbaat daarvoor mijn welgemeende excuses aan.

Stenen op de maag

Ik denk dat de grote hoeveelheid werkzaamheden die verricht moeten worden om *Baerne* te maken, door de meeste leden van onze vereniging ernstig wordt onderschat. Over het algemeen heeft men waarschijnlijk geen benul van de tijd en energie die daarvoor nodig zijn. Ik zal hier niet het hele wordingsproces van ons blad beschrijven, maar het zal duidelijk zijn dat men niet even achter het bureau kan gaan zitten om een artikel over de Baarnse geschiedenis te schrijven. Daar gaat veel onderzoek aan vooraf. Archiven moeten worden geraadpleegd, interviews moeten worden georganiseerd en afgenomen en illustraties gezocht. En dan te bedenken dat er elke drie

maanden tweeëndertig pagina's met Baarnse historie moeten worden gevuld door slechts vier redactieleden. Soms voelt dit dan ook als een zware steen op een te kleine maag. Dit 'wolf uit de zeven geitjes gevoel' verdwijnt meestal weer snel tijdens het brainstormen over de inhoud van het volgende nummer op onze gezellige redactievergaderingen. Hier worden vaak - en soms in de late uurtjes - bruikbare ideeën geboren. Natuurlijk heeft elke auteur weer andere historische interesses. Deze voorkeuren worden zoveel mogelijk door de anderen gerespecteerd. Alleen bij de samenstelling van een themanummer is het noodzakelijk dat alle neuzen dezelfde kant op wijzen. Soms voelen we ons verzamelaars van ideeën. Op dezelfde plank boven mijn bureau staan ook enkele ordners met nog niet uitgewerkte ideeën voor nieuwe artikelen, die vaak ontstaan tijdens het lezen van kranten of tijdschriften waarin Baarn wordt genoemd of die worden aangereikt door een van onze leden. Zulke ideeën wachten op een geschikt moment om nader te worden onderzocht en dat kan wegens tijdgebrek helaas soms vele jaren duren. Van een te vroege publicatie krijgt men later immers meestal spijt. De meesten van ons hadden in het begin trouwens nauwelijks archiefkennis of enige journalistieke ervaring. Het waren vooral de beroepskrachten Elly Witsenburg en Hans Bronkhorst die daar verandering in brachten.

De onvergetelijke Elly was vroeger werkzaam bij het *Handelsblad* en Hans was voor zijn pensionering redacteur buitenland voor *De Tijd*. De artikelen die de tachtigjarige maar toch jeugdige Elly met de nodige relativerende humor schreef, zullen me altijd bijblijven. Hans verdient natuurlijk net als goede wijn geen krans. Meer dan vijfenzeventig artikelen vloeiden tot nu toe uit zijn pen.

Omdat er gedurende de afgelopen dertig jaar zoveel over de Baarnse ge-

schiedenis werd geschreven, bestond het gevaar dat sommige auteurs opnieuw het wiel zouden uitvinden, met andere woorden dat reeds beschreven onderwerpen opnieuw zouden worden onderzocht. Om dat te voorkomen stelde Henk van Vugt een register samen met namen en artikelen van de diverse auteurs, dat door ons regelmatig wordt geraadpleegd.

Trots

Of ons blad door al onze leden steeds

Redactievergadering bij Frits Booy op 11 januari 2006. Vlnr. Jaap Kruidenier, Gerard Brouwer, Arie Twigt, Frits Booy (op de rug gezien), Tineke Biemans en Hans Bronkhorst (foto Willemijn Booy)

aandachtig wordt gelezen, is soms de vraag. De redactie krijgt hierover helaas maar weinig informatie. Verdwijnt ons tijdschrift waarin zoveel energie werd gestopt, samen met de reclame voor de buurtsuper bij het oud papier of wordt het door sommige geïnteresseerde leden zorgvuldig gelezen en bewaard? We weten het niet, maar we hopen natuurlijk het laatste.

Of we soms paarden voor de spreekwoordelijke zwijnen gooien of niet, vast staat dat elk pas verschenen exemplaar ons steeds weer een 'kick' bezorgt.

Trots zijn we als we de keurig ingebonden jaargangen van ons blad in de verschillende archieven aantreffen en nog trotser worden we, wanneer we bij het openslaan van het veel geraadpleegde en geprezen werk *Geschiedenis en Architectuur van Baarn* constateren dat een groot deel van de inhoud van dit boek afkomstig is uit ons blad. Ook de inhoud van het door ons in 1999 uitgegeven jubileumboek *Van Baerne tot Baarn* werd grotendeels aan ons tijdschrift ontleend.

Motivatie

Wat beweegt mensen om geheel belangeloos dertig jaar over de geschiedenis van ons dorp te schrijven? De motivatie zal voor iedereen weer anders zijn. Mijn beweegreden is het belangstelling wekken voor de rijke historie van Baarn, opdat de cultuur-historische waarden ervan meer zullen

worden gerespecteerd met als uiteindelijk doel de conservering van dit nog steeds prachtige dorp. Onbekend maakt immers onbemind!

Bij de samenstelling van ons blad streven we naar een grote variatie aan artikelen, waarbij Baarn echter altijd centraal staat. Sommige leden zijn voornamelijk geïnteresseerd in nostalgische verhalen, anderen lezen liever over ons dorp in een wat breder verband. Beide soort lezers proberen we tevreden te stellen.

De toekomst

Hoe de toekomst van ons blad eruit zal zien, weet ik niet. Wel weet ik dat we de komende periode zullen blijven proberen *Baerne* wat zowel uiterlijk als wat inhoud betreft te verbeteren. Inhoudelijk zal er gestreefd worden naar kortere artikelen met een nog grotere variatie aan onderwerpen. Natuurlijk hangt aan dergelijke verbeteringen ook een prijskaartje en het budget van onze vereniging is nu eenmaal beperkt. Misschien is dit een reden temeer om te proberen ons ledenaantal in de toekomst nog verder uit te breiden.

Rest mij iedereen te bedanken die in deze afgelopen dertig jaar in welke vorm dan ook aan ons blad heeft meegewerkt, te denken valt daarbij ook aan onze trouwe adverteerders.

Ik hoop dat *Baerne* nog tot in lengte van jaren zal blijven bestaan.

Jaap Kruidenier

TWEE CHINESE GRANIETEN TUINVAZEN UIT EEN 18E-EEUWSE BAARNSE VILLA VAN SCHERENBERG

In het depot van het Rijksmuseum staan twee Chinese granieten tuinvazen, die sinds het einde van de 18e eeuw lange tijd in Baarn hebben gestaan op een van de landgoederen van Reinhard Scherenberg, 'Canton' of 'Peking'. De vazen, die een niet-identiek paar vormen, zijn op het einde van de 18e eeuw rechtstreeks uit China geïmporteerd, mogelijk in het ruim van een schip van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. De vazen zijn nu in het depot van het Rijksmuseum in Lelystad en wellicht worden ze later overgedragen aan Monumentenzorg. Het zijn vierkante massieve granieten vazen met een hoogte van ongeveer 60 cm, die alleen aan de bovenzijde bolvormig zijn uitgehold. Ze zijn interessant vanwege de oosterse reliëfversieringen aan de vier kanten.

We zien op de ene vaas: een tijger tussen bamboes en een draak tussen wolken en op de andere vaas: een tijger, een leeuw, een fabeldier en een draak. Beide vazen zijn afkomstig uit de verzameling van mr.dr. R.H. Erdmann, indertijd zakenman in Amsterdam en eigenaar van het landgoed 'Terra Nova' in Loenen aan de Vecht, dat hij in 1910 had laten aanleggen en bij die gelegenheid heeft hij de vazen waarschijnlijk gekocht. Die vazen hebben op 'Terra Nova' gestaan, nadat ze in Baarn stonden. Mogelijk kwamen ze van 'Canton',

waarvan het huis in dat zelfde jaar, 1910, werd afgebroken, Misschien heeft men toen besloten tegelijk met de afbraak van de Chinese villa ook twee Chinese tuinvazen weg te doen. Dit is één veronderstelling, de andere is, dat ze uit de tuin van 'Peking' kwamen.

Richard Erdmann leefde ruim een eeuw later dan Scherenberg, daardoor hebben zij elkaar nooit kunnen ontmoeten. Erdmann heeft de vazen van een latere bewoner van 'Canton' of 'Peking' gekocht.

Erdmann heeft indertijd op een van de vazen een zinken tuinfontein gezet in de vorm van een putto. Maar dat deel is niet naar het Rijksmuseum meegegaan. De hoogte van deze granieten vaas is 60 cm. Het is een schenking aan het museum in 1961 van Lucien I. Ph. M. Thole van de firma Theodoor Gillissen in Amsterdam.

De andere vaas, van 56 cm hoog, werd ook in 1961 door het museum verworven. De vaas werd toen aangekocht op de veiling Erdmann, een veiling die gehouden werd in het jaar na Erdmanns overlijden.

Tot zover komen de meeste gegevens voor dit artikel uit twee inventarisstukken van het Rijksmuseum, verstrekt door dr. Jan van Campen, conservator van de afdeling Aziatische Kunst van het Rijksmuseum.

De twee 18e-eeuwse Chinese vierkante granieten vazen, ter hoogte van 60 cm, die door Reinhard Scherenberg in 1791 uit China werden geïmporteerd. Op ieder van de vier kanten is sculptuur in reliëf aangebracht, waaronder een brullende leeuw (foto coll. Rijksmuseum)

Scherenberg in Baarn

Reinhard Scherenberg werd op 18 augustus 1769 in Amsterdam geboren en hij overleed op 18 oktober 1834 in Den Haag. Hij is dus 65 jaar geworden. Al op jeugdige leeftijd verloor hij zijn vader, die hem een groot vermogen naliet. Toen hij bijna 22 jaar was en reeds een gefortuneerd man, besloot hij Amsterdam te verlaten om de zuivere lucht van Baarn op te zoeken. Hij is in 1791 in Baarn komen wonen en bouwde er een paar

sprookjesachtige huizen in Chinese stijl. Het bouwmateriaal voerde hij in uit China en waarschijnlijk uit Canton, waar een handelsfactorij was. Dat is wellicht de reden dat hij een van zijn huizen 'Canton' noemde. Het andere heette 'Cleyn Peking', zoals 'Peking' oorspronkelijk werd genoemd. De eerste steen van dit eerste 'Peking' werd gelegd op 9 augustus 1791. Die steen is honderd jaar later ingemetseld aan de achterkant van het tegenwoordige huis 'Peking', waar die

steen, geheel links onderaan achter de regenpijp, nog te vinden is. Scherenberg heeft in Baarn gewoond van 1791 tot 1808, toen hij naar Utrecht verhuisde.

Zijn 'Peking' was dus een landhuis in Chinese stijl, gebouwd als een soort pagode, in felle kleuren, rood, paars, wit en groen met fantastische ornamenten, als twee houten leeuwen en vergulde klokjes, die in de wind moesten klingelen. Die versierselen waren uiteraard ook uit China afkomstig. Dit eerste huis 'Peking' werd in 1891 afgebroken en door een nieuw huis vervangen.

Scherenberg liet zijn tweede Baarnse buitenhuis, 'Canton', ook in Chinese stijl in 1793 bouwen, dus maar twee jaar later dan Peking. Die oorspronkelijke villa Canton heeft in 1910 plaats gemaakt voor een nieuw huis met de zelfde naam, dat er nu nog staat en waar nu een verzekeringsmaatschappij is gevestigd.

De bouw van de oorspronkelijke Chinese villa's met hun ornamenten en de plaatsing van de Chinese tuinvazen pasten in de 18e-eeuwse tijdgeest met de West-Europese mode van de *chinoiserie*, het verzamelen van Chinese kunstvoorwerpen of bibelots, snuisterijen. Scherenberg heeft maar zeventien jaar in Baarn gewoond, maar op het laatst was hij eigenaar van een groot deel van het dorp. Hij was er zeer gezien, vooral door zijn

stichting van een tapijtfabriek, die in een tijd van armoede werkgelegenheid verschaftte.

Om tot slot terug te keren tot ons uitgangspunt kan worden opgemerkt, dat de twee 18e-eeuwse granieten Chinese vazen in het depot van het Rijksmuseum een aardige herinnering zijn aan Reinhard Scherenberg en zijn Baarnse huizen en tuinen.

Hans Bronkhorst

Bron:

Rijksmuseum :Afdeling
Beeldhouwkunst en Kunstnijverheid.
Inventarisnummer AK-RBK-1961-56-A
en AK-RBK-1961- 56-B.

Geraadpleegde literatuur:

H.Bronkhorst, *Reinhard Scherenberg, een Verlichte Baarnaar in Baerne*, 20e jrg 1996 nr 2, p,3 en in *Tussen Vecht en Eem* jrg 1996 nr 3, september, p. 162.

Met veel dank aan dr. J. van Campen, conservator van de afdeling Aziatische Kunst van het Rijksmuseum.

HET STIFT ELTEN EN HET HUIDIGE BAARN (deel 1)

Inleiding

Het gerecht van Baarn hield vroeger op bij de Eem. Toen was Eembrugge een zelfstandig gerecht dat Eemnes-Binnen en -Buiten omvatte evenals een gebied dat van het latere Bunschoten strekte tot De Slaag. Het is vooral dit oostelijk van de Eem gelegen deel van het tegenwoordige Baarn waarover dit artikel gaat. Het blijkt namelijk niet alleen dat de oudste ontginningen in dit gebied zijn gedaan door de rechtsvoorgangers van het Sint-Vitusstift te Elten, maar ook dat in de loop van de eeuwen een groot deel van dit bezit verloren ging. Het Sint-Vitusstift is in 968 gesticht door graaf Wichman en werd gevestigd in zijn kasteel op de Eltense berg. Als stichtingskapitaal schonk hij aan

dit klooster voor adellijke dames al zijn eigen bezittingen en daar kreeg het stift van keizer Otto I in 972 ook nog eens bij het graafschap Naardinkland (het huidige Gooiland), waar Wichman graaf was. Dit graafschap was het meest noordelijke deel van de gouw Flethitti, dat Karel de Grote voor zichzelf had gehouden toen hij Eemland in 777 aan de bisschop schonk. Eemland strekte toen van Renswoude tot aan het Almere, dat wil zeggen tot aan het punt waar de drassige delta van de Eem begon. Eemnes bestond toen nog niet en westelijk van de Eem strekte de schenking dus tot ongeveer de noordgrens van Baarn. Aan de oostkant van de Eem begon de delta ongeveer op dezelfde hoogte. Ook Bunschoten

en Spakenburg bestonden nog niet. Baarn, Soest en Leusden, die op zandgrond liggen, waren toen al bewoond, want volgens taalkundigen stammen de namen Baarn en Soest uit de pre-Frankische tijd. Oostelijk van de Eem werd het gebied voor Karels schenking beheerd als een wildernis (een zogenaamd forest), waarin een klein aantal door de koning aangestelde lieden erop toezag dat de omwonenden betaal-

Abdij van Elten (tekening door Lambert Doomer, 17e eeuw)

den voor wat zij uit die wildernis voor hun gebruik weghaalden zoals hout en wild. In Leusden was een hof gevestigd, dat betekent dat daar op voor die tijd moderne wijze landbouw werd beoefend. Het hofstelsel gold toen ook in Gooiland en de hof van de graaf stond in Naarden.

In de tijd dat Wichman graaf was in Naardinkland, werd het Sticht meermaals overvallen door de Noormannen. Als graaf moest Wichman zijn graafschap van plunderingen vrijwaren en hij zal dan ook een aantal steunpunten hebben gebouwd langs de route van Naarden naar Rhenen, de belangrijkste plaats in Flethitti. Die route liep via Laren over de hoge gronden.

Bezittingen van het stift in Eemland

Graaf Wichman had een zoon en twee dochters. Nadat zijn zoon was overleden, stichtte hij het stift en hij maakte zijn oudste dochter Liutgard tot de eerste abdis. Ook vermaakte hij haar zijn gehele bezit. Liutgards zus, gravin Adela, was het niet eens met deze gang van zaken en toen Wichman was overleden, eiste zij het haar volgens Saksisch recht toekomende deel van de erfenis op. Dit was de helft van alles wat Wichman van zijn voorvaders had geërfd. Het duurde tot 996 tot keizer Otto III besliste dat zij in haar recht stond en hij wees haar een groot aantal bezittingen toe. Van een aantal goederen kreeg zij de helft, maar zij kreeg ook een aantal goederen in hun ge-

heel. Zo kreeg zij de helft van de hof te Appel (nabij Nijkerk), waaronder onder meer vielen een aantal goederen tussen Amersfoort en Soest aan de rechterkant van de Eem. Links van de Eem kreeg zij 6,5 hoeven te Soest, die ze nadien aan de bisschop schonk.

Het stift bleef echter in het bezit van Naardinkland, waar het ook de bestuursmacht bezat, evenals van goederen aan de rechterkant en linkerkant van de Eem, met name 6,5 hoeven in Soest en hoeven te Koelhorst en Krachtwijk. Ook had het stift recht op een deel van de polder De Slaag. Ander bezit in het tegenwoordige Baarn lag zowel westelijk als oostelijk van de Eem. De rechten op dit bezit blijken echter pas veel later. Daarover handelt de volgende paragraaf, maar hier kan al wel worden gezegd dat de boeren te Soest en Baarn die op dit bezit werkten, hun tijnsen en keurmeden dienden te betalen in Baarn.

De graaf van Holland pacht Naardinkland

Een kleine driehonderd jaar nadat het stift zijn rechten in Gooiland door de keizer bevestigd had gekregen (in 1280), was graaf Floris V van Holland de bisschop van Utrecht behulpzaam bij het verslaan van de heren van Amstel. De heren van Amstel waren van oorsprong dienstmannen van de bisschop van Utrecht en als zodanig waren zij aangesteld over Amstelland, een gebied dat grenst aan Naardinkland.

Zij wisten daar ook invloed te krijgen, wat echter niet door de abdis van het stift Elten werd gewenst. Daarom had zij Gijsbert III al in 1224 gedwongen te verklaren dat zijn vrouw en kinderen geen rechten in Naardinkland hadden. Niettemin had Gijsberts zoon in 1280 nog steeds bezit in dit gebied dat hij als het zijne beschouwde en dat hij in leen had uitgegeven. Toen de gebroeders van Amstel in 1280 door Floris V gevangen waren genomen, zag de abdis haar kans schoon om de invloed van Amstel in Naardinkland te laten verdwijnen. Ze verpachtte Naardinkland, dat wil zeggen, de rechten samenhangend met de rechtsmacht en met het grondbezit (de opbrengsten zoals tijsen en keurmeden) aan de graaf, waarbij zij expliciet als voorwaarde stelde dat alle lenen van Amstel daar ongedaan dienden te worden gemaakt, behalve die leengoederen waarop hij recht had. Ook sloot zij uit de rechten van haar eigen leenmannen en die van de kanunniken van het stift. De kanunniken sloten vervolgens zelf een pachtcontract met de graaf. Vanaf toen moesten de tijslieden in het gebied dus hun afdrachten doen aan vertegenwoordigers van de graaf.

Wat er in de periode tussen de ontginningen door Wichman en zijn rechtsvoorganger en het jaar 1280 is gebeurd, is nauwelijks bekend, ofschoon er wel aanwijzingen zijn. Zo is bekend dat de Eemdelta langzaam dichtslibde door het uit de bovenloop aangevoerde zand, zodat Eemnes kon

worden ontgonnen vanuit Eembrugge. Dit laatste is wellicht door de bisschop gesticht, maar ook anderen komen in aanmerking. Ook blijkt uit een akte uit 1203 dat het gebied waarop het stadje Bunschoten later tot stand kwam, toen nog vooral door Amersfoorters werd gebruikt als weidegrond. Beide ontwikkelingen waren mogelijk geworden door de doorbraak in 1170 van de veendremmel die het Almere afsloot voor de werking van de getijden in de Noordzee. Vanaf toen werd het mogelijk ontwatering van de laaggelegen gronden toe te passen door van die getijdenwerking gebruik te maken met behulp van sluisjes.

Pas in 1393 vernemen we welk gebied in Eemland behoorde tot het in 1280 verpachte gebied. In dat jaar sloot de toenmalige graaf van Holland, hertog Albrecht van Beieren, een overeenkomst met de *lantgenoten van Baern die de zwaden hebben ende mytt dien van Zoest, myt dien van Emenesse, beyde van bynnen dyck ende van buten dijk, ende myt dien van Sonnen* over de tijs die de grafelijkheid van het stift Elten in pacht hield. In Soest ging het om de landgenoten die in het bezit waren van zes hoeven, waarnaar in het archief van de Sint-Paulusabdij wordt verwezen zijnde van *den hertoghe van Hollant*. Over de gronden in Baarn worden we wijzer door gegevens in een rekeningfragment van de grafelijkheid uit circa 1460 en door gegevens in het manuaal van het morgengeld uit 1446. In dit

laatste staat onder meer: *It Aelbert van Baern siin deel van der zandvoirt gelt 16 schilde*, en het rekening-fragment schrijft over de tijns uit de zwaden: *Item desen is sculdich altijd te betalen Roeloff van Baren ende zijne nacoemelingen*, waarbij een aantekening staat waaruit volgt dat dit land bij de molen lag. Toen bestond alleen de Zandvoortse molen, zodat hiermee bekend is dat de zwaden lagen nabij de grens met Eemnes. In Wichmans tijd zal hier vooral hooiland hebben gelegen, dat in de winter nog overliep door water uit de Eemdelta. Een zwad was een maat voor hooiland die gebruikelijk was in Naardinkland, maar niet in Eemland, waar gesproken werd over dagmaten. Dit is een verdere aanwijzing dat het hier om gronden gaat die vanuit Naardinkland waren ontgonnen. De grond van de landgenoten uit *Sonnen* lag in Zonne, een rechts van de Eem, oostelijk van Eembrugge gelegen gebiedje.

Uit een verklaring door twee Baarnse schepenen aan de secretaris van Naarden die in 1526 in Eembrugge was om na te gaan wie tijns moest betalen aan de Hollandse grafelijkheid, blijkt dat twee hofsteden te Eemnes net over de grens met Baarn ook tot het grondbezit van het stift behoorden, want zij moesten ook tijns betalen aan de gra-

De hofstede 'Bloemberg' nabij Eemnes

felijkheid. Tenslotte is bekend uit grensomschrijvingen van Gooiland dat er in Baarn gelegen was de hofstede van Elten. Daarvan is bekend dat deze nabij De Vuursche moet hebben gelegen. Deze drie hofsteden vormden ongetwijfeld onderdeel van de schenking van Wichman aan het stift.

Jos G.M. Hilhorst

Noot:

1. Dit is een verkorte versie van een artikel dat zal verschijnen in het Jaarboek Flehite 2007. Daar zijn dan ook de bronverwijzingen te vinden.

Over de auteur:

Jos G.M. Hilhorst schreef samen met Jan H.M. Hilhorst het boek *Soest, Hees en De Birkt*, Verloren, Hilversum, 2001.

Smit & Delen

N O T A R I S S E N

Eemnesserweg 12, postbus 97, 3740 AB Baarn
Telefoon: (035) 541 33 21, telefax (035) 541 81 53
E-mail: notarissen@smit.delen.knb.nl

Door lucht gedragen

Het Matrair luchtgeveerde,
persoonlijke instelbare matras
- unieke eigenschappen
in een matras
vertegen-
woordigd

*Bezoek ook
onze speciale
bedden-etages.*

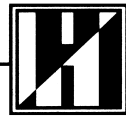
Bed- en linnenspecialzaak

*Slapen
op wolken.....*
Laanstraat 91
BAARN

Tel. (035)5413521
veerkamp@xs4all.nl

Uw oude of nieuwe huis meesterlijk geschilderd?

SCHILDERSBEDRIJF

u.d. Horst

CANTONLAAN 1 - 3742 CH BAARN
TEL. (035) 542 28 93 - FAX (035) 543 02 58

Voor Baarn en omstreken van oudsher bekend

**Uw vloer
op maat bij**

MAAT parket

MAAT parket v.o.f.
Zandvoortweg 153
3741 BC Baarn
Telefoon 035 602 36 54
Fax 035 602 38 06

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A.Smulders - de Jong en W.P.J. Go emans, apothekers

**UW GENEESMIDDEL
ONZE ZORG**

Laanstraat 26, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

Fax (035) 5421021

E-mail apotheekjulius@ezorg.nl

www.apotheekjulius.nl

ERICA

LINGERIE & BADMODE

Voor deskundig advies

Voor grote maten

Nachtgoed en Dusters

Reuma ondergoed

Uw maat met de juiste cup A t/m H

Voor kleine maten

Voor hele grote maten

Badpakken en Bikini's

Heren ondergoed

En wij proberen het bijna onmogelijke mogelijk te maken

Laanstraat 71a, 3743 BC Baarn, Tel. 035 642 00 73

juwelier
van doorm

Brinkstraat 14 - 16 3741 AN Baarn
Tel.: 035 - 5413107 Fax. 035 - 5416963

☆ Al vier generaties lang liefde voor 't vak

DICK PRINS ASSURANTIE- EN HYPOTHEEK ADVIES B.V.

Het adres voor al uw verzekeringen

Brinkstraat 38

3741 AN Baarn

Telefoon 035-5411359

Fax 035-5410063

E-mail: dick_prins.ass.hyp.advies@hetnet.nl

Ook het adres voor hypotheekadvies

HET 'VERDWENEN' MEISJE VAN DE BERKENWEG

Op de oude Algemene Begraafplaats aan de Berkenweg bevindt zich aan de kant van de brandweerkazerne het grafmonument van het echtpaar Becht.

Op de deksteen van dit monument staat de volgende tekst:

Louis Becht

Geb: 1 oktober 1837

Overl: 24 mei 1918

Jacoba Suzanna

Becht geb. Lensing

Geb: 26 augustus 1841

Overl: 25 januari 1936

Aan het hoofdeind van deze deksteen zien we een lege sokkel waarop een aantal jaren geleden nog een bijzonder fraai beeld stond van een treurende vrouw.

Menig bezoeker van de begraafplaats vraagt zich dan ook af waar dit prachtige beeld toch gebleven is. Werd het misschien gestolen of door vandalen vernield of werd het als oud vuil weggegooid, zoals dat helaas in Baarn wel meer gebeurde? De vroegere predikant, W. van Waasbergen, schreef er zelfs een gedicht over, dat door Joke van Emden, lid van onze werkgroep, onlangs werd gekalligrafeerd. We drukken het hierbij af. Het 'meisje' werd echter niet gekidnapt noch werd haar ander letsel berokkend. Het tegendeel was zelfs waar. Ze vond namelijk onderdak in een ruimte van de Aula op de Algemene Begraafplaats aan de Wijkamplaan. Hier staat ze veilig en goed beschermd tegen nadelige weersinvloeden, zodat er gelukkig een eind kwam aan het zogenaamde 'versuikeringsproces' van haar huid. Het beeld met een lengte van 115 cm en een breedte van 44 cm stelt een treurende vrouw voor die een op een voetstuk geplaatst kruis omarmt. Op het voetstuk bevindt zich een bloemenkrans. De steensoort is mij niet bekend, maar waarschijnlijk is het geen marmeer. Op de voet is nog zeer vaag de naam van de vermoedelijk Italiaanse beeldhouwer te lezen, al zijn sommige letters bijna verdwenen. Met zeer veel moeite lees ik de naam: 'Sanguinetti'.

'Het meisje aan de Berkenweg', gedicht: W. van Waasbergen; kalligrafie: J. van Emden

Treurende vrouw (foto A. Naber)

Louis Becht

Wie was trouwens deze Louis of Lodewijk Becht die zo liefdevol werd betreurd? Becht was fabrikant, geweer- en instrumentmaker, die stamde uit een familie van goudsmiden. Hij had een buitenhuis aan de Eemnesserweg 71, villa 'Livadia'. Samen met N. Dyserinck richtte hij in Amsterdam aan de Stadhouderskade een fabriek op in bronswerken. Hier werden onder andere kachels, fornuizen en gasornamenten gemaakt. Hij werkte voor bekende architecten en leverde bijvoorbeeld gaskronen en metalen onderdelen

Grafmonument van Louis Becht en echtgenote (foto Jaap Kruidenier)

voor diverse gebouwen waaronder hotels en schouwburgen. Waar het beeld precies vandaan komt, is tot nu toe niet bekend. Het verhaal gaat dat het werd aangekocht op een wereldtentoonstelling. Dat zou in 1913 of 1919 op de Wereldtentoonstelling in Amsterdam geweest kunnen zijn. Anderzijds kende Becht door zijn beroep genoeg beeldhouwers bij wie hij reeds tijdens zijn leven een dergelijk beeld kon aankopen. Het is jammer dat dit bijzondere beeld niet in de Aula van de Algemene Begraafplaats aan de Wijkamplaan werd geplaatst, maar in een ernaast gelegen vertrek. Het omarmde kruis mag hiervoor toch geen belemmering zijn!

Jaap Kruidenier

BLIK OP DE BRINKSTRAAT (deel 7)

Het grote pand waarin o.a. juwelier Rademaker heeft gezeten, was ooit van boomkweker Kuijer. (Afb. 1).

In de jaren twintig werd deze villa verbouwd tot twee winkels met woonruimte erboven. Het pand kreeg de nrs 10 en 12 en na ca. 1937 de nrs 22, 24 en 26.

We bekijken nu het linkerdeel van dit pand (nr. 12). Vanaf 1912 zat er het gezin van C.A. Beuken, die in verzekeringen deed en klerk was bij notaris Van Ditshuizen. Beuken was getrouwd met A.E. van Dijen, een dochter van een broodbakker uit de Laanstraat. In 1932 kwam Van Doorm in het linkerdeel. Na zijn vertrek in 1939 stond het pand een tijd leeg. Vanaf dat jaar tot ca. 1946

woonden erboven de zusters Lankhorst, die een winkel in brei-artikelen in de Bosstraat hadden.

In 1948 vinden we er W.L. Meijering, daarna Jannie Hartog met haar man. Vanaf ca. 1950 zat er de 'Coöperatie' (kruidenierswinkel) met als chef R. Vinke en daarna, in ca. 1955, een filiaal van 'De Stichtse Schoenhuizen' met als filiaalhoudster A.R.H. Wiggers-de Gooijer. Deze woonde met haar man, technisch ambtenaar bij de P.T.T., en kinderen tot 1963 erboven. 'De Stichtse Schoenhuizen' waren opgericht door een Bulgaarse ex-scheepskok Stiglic in Utrecht. Er waren filialen in Baarn, Soest en Soestdijk. Na de dood van de oprichter werden alle winkels verkocht.

Afb. 1. Villa (eens van o.a. juwelier Rademaker), die in ca. 1910 te koop stond (foto HKB)

In 1967 werd het pand betrokken door juwelier en horloger Jaap Rademaker, die het grondig liet moderniseren. Hij ging boven wonen met zijn vrouw, een dochter van 'Muisjes'-fabrikant Kees de Ruijter. Zij stond met haar schoonmoeder in de winkel en hij deed de inkoop, reparaties e.d. Rademaker was een bekwaam edelsmid, edelsteenkundige en taxateur, die ook opleidde. Hij had vaak mooie antieke sieraden, horloges en serviesgoed in consignatie, die in een zijetalage waren uitgesteld. In ca. 1970 kwam het rechterdeel bij de winkel. Vanaf

Afb. 2. A. Geuchies-Sijberden (op balkon) met gezin en personeel in ca. 1925 (foto HKB)

1999 vinden we er 'Gehoortoestellen François Nicolle'. Sinds juli 2006 heet deze zaak 'Hoortechniek Gooi & Eemland', verbonden aan Medisch Centrum Meander.

Ongeveer waar nu de panden 28 en 30 staan, was vóór 1900 een boerderij met een boomgaard die zich tot het einde van de Brinkstraat (bij de Kerkstraat) uitstrekte. Daarna stond er een villa. In 1915 vinden we hierin de zaak van E. Geuchies, meubelmagazijn, stoffeerdery en meubelmakerij, Brinkstr. 107. In

1930 was dit pand nr. 14 en in 1937 nr. 28. Erachter was de werkplaats en in de serre aan de straatkant de winkel. Er waren ooit twee knechts in dienst. (Afb. 2).

Geuchies kwam uit Bunschoten, waar zijn vader gemeenteontvanger was. Hij was getrouwd met Aaltje Sijberden, een dochter van een slager uit de Laanstraat, en had drie kinderen. Hij verkocht en restaureerde ook antieke meubels en vervoerde alles met een handkar. Hij was in dienst van het Rode

Afb. 3. Zadelmaker en stoffeerder L.S. Veenstra met personeel voor zijn bedrijf in ca. 1900. Jaren later zat 'Radio Eos' in dit pand (coll. T. Kolders)

Kruis om zieken en gewonden in een ziekenwagen te vervoeren, gekleed in een Rode Kruis-uniform. Tijdens de Tweede Wereldoorlog deed wegens de benzineschaarste een heel ander type ziekenwagen dienst: een bakfiets met een groot zeil erover!

Geuchies hield kanaries en was voorzitter van een solexclub. Hij hield in 1939 met de zaak op en verhuisde met zijn vrouw en een dochter naar elders in Baarn.

Vanaf 1939 treffen we er H. van der Horst aan, die in 1935 op de hoek Zandvoortweg/Dijkweg een verfwinkel boven het magazijn van Jan Nijhof was begonnen. In de Brinkstraat had hij – aanvankelijk met zijn zwager A. van Gelder – een schildersbedrijf en verfwinkel, waar zijn vrouw, L. van der Horst-de Bree, in stond. Bij hen woonde enige tijd wed. M. Smits-Duplessis, een familielid. Na de dood van Van der Horst sr., in 1963, kwam zijn zoon, de

toen twintigjarige Aart van der Horst, ook in de zaak. Zijn moeder bleef de winkel doen. Hij leidde het bedrijf, dat uitgroeide met enkele medewerkers, tot in 2004. Jarenlang was hij gemeenteraadslid voor het CDA.

Zijn vrouw M. van der Horst-van Ginkel had er van 1971 tot 1992 een drogist-terij/parfumerie. Daartoe werd de voorkant van het pand in 1971 ingrijpend

verbouwd, wat erg jammer is, want zo ging het karakter van deze aardige villa met fraaie erker en voortuin verloren. Vijf jaar lang runden de zonen Van der Horst in een ruimte achter het huis een jongerensoos, 'De harde kern' genaamd.

Vanaf 2006 vinden we in de winkel de 'Baarnsche kleidingreparatie, stomerij en fournituren'. De nrs 30 en 32 van nu vormden in ca. 1880 samen een riante villa. Dat is nog duidelijk te zien. In 1889 vinden we er het bedrijf van L.S. Veenstra, behanger, stoffeerder, rijtuigbekleder en zadelmaker. (Afb. 3).

Afb. 4. Advertentie van vishandel Slokker uit De Brinkstrater van 1929 (coll. HKB)

H. SLOKKER
Zeevishandel
Brinkstraat 14a — Telefoon 159

Steeds voorhanden :

Tong, Tarbot, Griet, Kabeljauw, Zuiderzee Kook- en Bakbot, uitgesneden gerookte Zalm, Hollandsche gerookte Paling, Zuiderzee-Garnalen, Nieuwe Hollandsche Maatjesharing ..

Verder alle soorten visch en conserven

De winkel naar de laatste eischen des tijds ingericht ..

Minzaam aanbevelend. H. SLOKKER

Daarna werd het pand gesplitst in twee winkels. In 1929 zat tot juli rechts, op nr. 14a (nu: 30), M. van Oostveen met een kruidenierswinkeltje. Daarna verhuisde hij naar de Nachtegaallaan. In 1930 treffen we er vishandel H. Slokker aan, die er tot 1940 zat. (Afb. 4).

Sinds 1937 is dit perceel nr. 30. Net na 1945 vinden we er visboer Kraan.

In 1948 woonden Ph.H. Krant, stoffenhandelaar en broer van Meijer Krant van nr. 14, J.P. Mans en mej. R. Schelvis in dit pand.

In 1931 vestigde J. van der Veer zich met een lampencentrale in Baarn. Hij noemde die heel toepasselijk 'Eos', naar de Griekse godin van het morgenlicht. In ca. 1950 liet hij de panden 30 en 32 weer tot één pand (winkel met woonhuis erboven met een aparte zij-ingang) verbouwen. Hij ging er ook stofzuigers, radio's, tv's e.d. verkopen. In 1952 woonde H. Vermeer, in 1956 C. Vermeer, in 1961 G.W. Hasselbach en H. Prinsen er.

Afb. 5. Deel Brinkstraat met feestverlichting in ca. 1980; rechts: o.a. 'Radio Eos' en 'Eigentijds Woonconfort' (foto HKB)

In 1969 nam Van der Veer J.W. Vos en T.W. Kolders in dienst; de laatste ging in 1972 met zijn jonge vrouw C. Kolders-Verschoor boven de winkel wonen. Van 1971 tot 1974 was 'Radio Eos' van T. Walthausen. Samen met Vos runde Kolders de zaak van 1974 tot 1989 en alleen tot 2000. (Afb. 5).

Intussen – na een snelle studie voor de benodigde vakdiploma's – werkten Kolders' vrouw (en hijzelf tot 2000 voor

halve dagen) van 1985 tot febr. 2004 in de slijterij op nr. 36, overgenomen van de familie Schothorst en waar ze boven gingen wonen. Nu heeft Kolders nog een tv-reparatiebedrijf.

Op nr. 16 (nu: 32) vinden we in 1929 stomerij Palthe; in 1930 R. Bruijns, in 1934 G. van Duursen, in 1939 H. Prinsen (allen filiaalhouder?) en de wed. S.H.H. van Kesteren-van Leusden. In ca. 1950 tot 2000 was het pand nr. 30

Afb. 6. F.J.C. van der Veen op 'motorrijwiel' in ca. 1910 (coll. F. Hulst)

van 'Eos'. In 1948 tot ca. 1960 vonden we er A. van Gelder, in 1952 de wed. A.M. van den Brink-Flentge en in 1961 G. Krijnen. Sinds november 2002 is Astrid A. Collection Interior Decorators er gevestigd, een zaak met 'exclusieve interieurstoffen, meubels en accessoires' van Astrid Albers. Zij liet het pand ingrijpend verbouwen. De firma Jan C. van der Veen in manufacturen, dames- en herenmode e.d. kwam in 1874 in het pand op de hoek Brinkstraat-

Kerkstraat (nu nr. 40). Het assortiment was zeer uitgebreid: 'Bed- en Tafelgoederen, Hand- en Keukendoeken, Specialiteit: Volledige Uitzetten, Indische Uitrustingen, Baby Uitzetten, Lingeries, Leidsche Wollen Dekens, Natuur Wollen Ondergoederen, Sport-Onderkleeding, Pyama's, Nachthemden, Bad-artikelen en Heeren Mode-artikelen' enz.

In 1907 liet Van der Veen op het terrein van nr. 18 (nu: 34) door de architecten Rigter en Van Bronkhorst een pand in Jugendstil ontwerpen, versierd met bloemmotieven en fraaie tegeltableaus. Het dak steunt op mooie houten steunbalken. De voorgevel is helaas in 1978 gedeeltelijk gewijzigd. Zoon F.L.C. (Ferdinand) van der Veen, die met Hendrika de Kok was getrouwd, moest zijn artsenstudie opgeven om na de dood van zijn vader en zijn broer in 1908 in de zaak in het nieuwe pand te gaan. Hij bleef zijn hele leven kundig wat betreft verzorgen van gewonden. Hij was een levensgenieter met een veelzijdige belangstelling: mooie kleding, dure auto's en motoren, jagen op eenden, fokken van krielhanen enz. (Afb. 6)

In Baarn was hij een van de eersten met een radio en een morseapparaat. Hij bouwde zelf radio's, was een verwoed amateur-fotograaf en nam op wasplaten muziek van zijn begaafde

dochter op. Zijn vrouw had de feitelijke leiding van de winkel. Er was veel personeel: een loopjongen, een werker, een dienstmeisje en twee winkelmeisjes, o.a. Annie Masteling die dat werk er veertig jaar gedaan heeft. Ferdinand had drie dochters: Cornelia (Corry), Hendrika (Dies) en Ferdinanda (Nan), en een zoon Jan Cornelis (Jan). (Afb. 7).

Corry en Dies waren voortreffelijke musici. Dies speelde viool in orkesten

van het Gooi en Amersfoort. Corry was na een conservatoriumopleiding zelfs concertpianiste geworden, opgeleid door o.a. Bertha Kuijer, die tegenover de familie Van der Veen woonde. Toen Corry geslaagd was, kreeg ze van haar vader een Steinway-vleugel cadeau. (Afb. 8)

Zij speelde al als meisje dansmuziek voor de chique gasten van hotel Zeiler en het Badhotel. Van 1936 tot 1941 woonde ze in het Tolhuisje aan de Eemweg, waar zij pianoles gaf. Ze

Afb. 7. Feest in de Brinkstraat (vanwege de prinselijke verloving in 1936?); de agent is Van Breda; rechts van hem: Jan van der Veen met vriendin; zevende van links: Dies van der Veen; rechts naast haar: Corry van der Veen en hun moeder H. van der Veen-de Kok (met bontje) (coll. F. Hulst)

Afb. 8. Concertpianiste Corry van der Veen met bloemenhulde (wegens behalen diploma conservatorium?) in ca. 1933 (coll. F. Hulst)

trad op met bekende orkesten, ook voor de radio, en begeleidde o.a. de zangeres Jo Vincent en een zingende jonkvrouw Sandberg in villa 'Hoog Wolde'. (Afb. 9). Zoon Jan was achtereenvolgens boordwerktuigkundige, stationsmanager en leider grondpersoneel. Hij trouwde in ca. 1947 met E.T. Bakker, dochter van de eigenaar van 'De Helderse Bazar' van nr. 17. Jan werd berucht om zijn racewedstrijden met anderen op hun motoren op de Amsterdamsestraatweg om de terrasbezoekers van de 'De Oranjeboom' te imponeren. Door zijn overmoed gebeurde eens een ongeluk, waarna hij zich door Geuchies moest laten afvoeren. Tijdens de

Tweede Wereldoorlog zat Jan ondergedoken bij zijn zuster Corry in Bilthoven.

Frits Booy

Afb. 9. Aankondiging optreden van Corry van der Veen in 1938, met medewerking (nota bene!) van Jo Vincent (coll. HKB)

FOR EAST IS EAST, AND WEST IS WEST, SOMETIMES THE TWAIN SHALL MEET ... EEN HERINNERING¹

Samen mijn moeder, woonde ik sinds 18 januari 1944, een week na mijn tweede verjaardag, in een grote oude villa aan de Spoorstraat in Baarn. Spoorstraat 2 om precies te zijn. Via de schitterende monumentale voordeur kwam je in een lange marmeren gang en via een al even mooie achterdeur in een grote en avontuurlijke tuin. Wij bewoonden het rechtergedeelte van deze, nog steeds, prachtige villa. In het linkergedeelte hield de heer Ritzema, belastingconsulent, kantoor. In mijn kindertijd was de villa een soort paleis, met op zolder een heuse badkamer en ook een bediendekamer. Naast de

keuken, waar zich een speciale ingang voor de leveranciers bevond, was een deur die toegang gaf tot een grote kelder. Deze kelder werd in het jaar 1945, tijdens de beschieting van Baarn, waarbij het laatste huis aan de linkerkant van de nabijgelegen Teding van Berkhoutstraat zwaar werd beschadigd, door Duitse soldaten van het in de Laanstraat gelegen Wehrmachtdepot gebruikt als schuilkelder. Het waren de jaren dat de diverse leveranciers nog aan de deur kwamen, Ruitenbeek uit de Kerkstraat, onze groenteman, kwam met paard en wagen, een nog jonge bakker Van Dijk uit de Turfstraat bracht ons, per fiets met grote mand, ons dagelijkse brood.

Villa Spoorstraat 2 (foto Gerard Brouwer, 2006)

Als je me in die jaren vroeg hoe ik heette en waar ik woonde, antwoordde ik steevast 'eddymeulenpottatee', waarbij 'pottatee' uiteraard staat voor Spoorstraat 2, door me nigeen uitgelegd dat ik uit een zeer voorname familie kwam. Ik speelde van 's ochtends tot 's'avonds met de kinderen uit de buurt, later in speeltuin 'het

Noorderkwartier', waar 'Ome' Jeths van den Berg de scepter zwaaide en bezocht in 1947 de Amaliakleuterschool, in de Schoolstraat, geleid door mej. Dissel en haar onafscheidelijke assistente, mej. Van Garderen. Hier leerde ik, naast allerlei andere nuttige zaken, klokkijken.

Geïnspireerd door de verhalen van mijn zeevarende opa's en ooms droomde ik van een toekomst als zeeman en mogelijke reizen naar Indië.

Vriendschappen

Sjaak Suyderdorp was mijn beste vriend, Mia de Lange mijn liefste vriendinnetje, we droegen door onze moeders gemaakte en vermaakte kleding. Sjaak woonde om de hoek, op Laanstraat 71, naast Boekhandel Den Boer, waar zijn vader een elektrotechnisch installatiebedrijf had en zijn moeder een textielwinkel. Mia was de oudste van de kinderen van Niek en Rie de Lange, eigenaresse van de mooie handwerk- en stoffenwinkel op de hoek van de Spoorstraat en de Laanstraat. Ons leven was zonnig en vol verwachting!

Kort na het einde van de oorlog werden in het linkergedeelte van 'ons' huis gemeentelijke kantoren, waaronder Volksherstel, ondergebracht.

In de lange, hete, zomer van 1947 gingen mijn moeder en ik, voor langere tijd naar Scheveningen en verbleven in het huis van vrienden. In een in 1947 door

de V.V.V Baarns Bloei uitgegeven gids met als titel *Gegevens omtrent Baarn, de Prinselijke Residentie*, lees ik dat mijn moeder ons woongedeelte, met gebruik van keuken, van mei tot september te huur aanbood. Of van dit aanbod ooit gebruik is gemaakt, is mij niet bekend.

*Sjaak en Eddy op wacht bij Spoorstraat 2
(coll. Ed Vermeulen)*

'Kota Baroe'

In hetzelfde jaar, 1947, vertrok op 2 april een groot schip

met evacués vanuit Tandjong Priok, Nederlands-Indië, naar Nederland. De naam van het schip: 'Kota Baroe', wat 'Nieuwe Stad' betekent, maar dat wist ik toen nog niet. Onder de honderden passagiers aan boord bevond zich een klein Indisch meisje van ruim 7½ jaar.

*Een bijzondere ontmoeting in Astoria, 1964
Vlnr. De dames Dissel, van Garderen en Atie van Harn
(coll. Ed Vermeulen)*

Dit meisje, Martje Edith van der Wal, was door haar vader, Douwe van der Wal, sergeant-majoor-instructeur KNIL, XIe Bataljon Infanterie, Y-Brigade, op de boot naar Nederland gezet. De bedoeling was dat zij samen zouden reizen en dat hij met bestemming recuperatieverlof, hem toegekend na een krijgsgevangenschap van ruim 3½ jaar in Siam (Thailand) zijn dochtertje bij zijn ouders in Huizum, nu Leeuwarden, zou brengen.

In de aanloop naar de eerste politionele actie werd zijn verlof echter ingetrokken en ging Martje, na een kort verblijf, in een kindertehuis in de wijk Tjideng in Batavia, alleen, als passagier no. 644, aan boord van de 'Kota Baroe', op weg naar de voor haar onbekende opa en oma in Nederland. Op 28 april, na een reis van 26 dagen, kwam de 'Kota Baroe' in

Rotterdam aan. Na ontschepping vertrok Martje met de bus naar Friesland op weg naar haar pake en beppe. Kerstmis 1961 kruisten de levenspaden van Martje en mijzelf. Wij trouwden op 28 januari 1964. De receptie werd gehouden in het bekende restaurant 'Astoria' in de Oranjestraat, waar een bijzondere ontmoeting van de dames Dissel, Van Garderen en Van Harn plaats vond (zie foto). Weer ruim 40 jaar later kwam ik bij mijn onderzoek naar mijn familiegeschiedenis, in de *Baarnsche Courant* van dinsdag 22 april 1947 het volgende bericht tegen:

'Kota Baroe, Tarakan en Celebes. Bovenstaande schepen worden 1 mei, 30 april en 3 mei te Rotterdam, Amsterdam en Amsterdam verwacht. Passagierslijsten ter inzage: Spoorstraat 2, dagelijks van 9 tot 12 uur.' De cirkel was gesloten: Oost - Batavia - 'Kota Baroe' - West - Baarn - Spoorstraat 2.

Baarnsche Courant van 22 april 1947

KOTA BAROE, TARAKAN en CELEBES
Bovenstaande schepen worden 1 Mei, 30 April en 3 Mei te Rotterdam, Amsterdam en Amsterdam verwacht. Passagierslijsten ter inzage: Spoorstraat 2, dagelijks van 9 tot 12 uur.

BAARNS FANFARE CORPS

We herinneren belangstellenden nog even aan de feestavond van het Baarns Fanfare Corps op Zaterdagavond a.s. in hotel „De Pauw.” Hét programma vermeldt muziek en toneel.

Kerstpost 1948

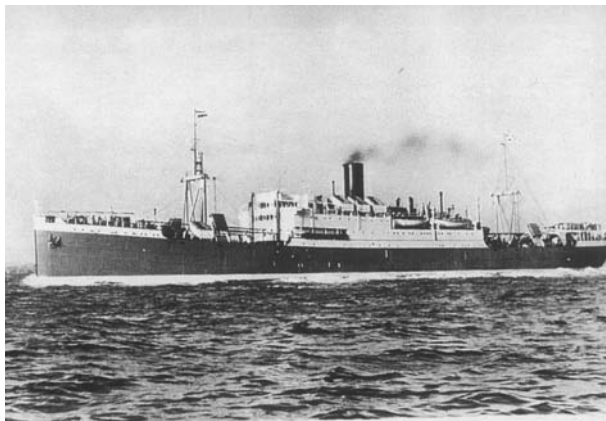
In september van het daaropvolgende jaar, 1948, ging ik naar de lagere school, de Hervormde Lagere School, of zoals nog steeds te lezen staat boven de vroegere, sinds lang niet meer in gebruik zijnde hoofdingang aan de Spoorstraat, 'School van de schoolvereen. der Herv.Gemeente'. Het hoofd der school was de heer P. (Piet) Poorter. Dat de keuze op deze school viel, had te maken met de pragmatische instelling van mijn moeder: 'kwaliteit van de school goed, mooi!, school op loopafstand, aan de overkant, des te beter!' In de Spoorstraat, op nr. 6, was de mooie, en rijk gevulde speelgoedwinkel van de familie Benning. Dat was pas echt feest! Ik kwam in de eerste klas bij de allerliefste juf van de hele wereld, de in Hilversum wonende Atie van Harn. Van haar leerde ik lezen en schrijven, twee zaken die tot op de dag van vandaag een grote rol spelen in mijn leven. Het leven verliep zoals je dat van een 'eersteklasser' lagere school kunt verwachten: leren, spelen, genieten en de wereld ontdekken. Het was ook de tijd dat veel Nederlandse jongens hun vaderland dienden, vrijwillig of dienstplichtig, als soldaat in het verre Indië, een land waarmee wij ons op school, door onze spaaractiviteiten voor de Zending, verbonden voelden. In een tijd dat internet en e-mail nog alleen hadden kunnen bestaan in een boek

van Jules Verne, en post het alomverbindende communicatiemiddel was, besloot juffrouw Van Harn met de hele klas mee te doen aan de door het NIWIN, de Nederlandse Inspanning Welzijnsverzorging Indië, opgezette actie om kerst - en nieuwjaarsgroeten te sturen naar de soldaten in Indië. Ondanks het feit dat we de ontvangers van onze kaarten niet kenden, hadden wij, door de verhalen van onze Juf, toch een gevoel dat onze kaartjes voor een lichtpuntje konden zorgen in dagen voor Kerstmis.

Doos met herinneringen

We kregen ook post terug... in mijn doos met herinneringen bevindt zich een prachtige kaart met foto van een hanengevecht op Bali. De kaart is gedateerd 12 januari 1949 en als ik het goed lees vanuit Soebang op Java

*ms. Kota Baroe
(coll. Ed Vermeulen)*

verstuurd. De tekst, geschreven door de voor mij onbekende soldaat, luidt als volgt:

Beste Eddy

Hartelijk bedankt voor de kerst-en nieuwjaarsgroeten die ik van je ontvang.

Ik was er zeer blij mee. Ik ben nu al twee jaar in Indië, maar dit heeft me zeer verrast, dat jullie op school ook nog aan ons denken.

Eddy, de hartelijke groeten, ook aan je papa en mama

Sold. 1 klas A van Bolveren 250718061, 2e H.P.V.A.

Een aantal jaren geleden besloot ik uit te vinden, door een zoektocht naar soldaat Van Bolveren, of 'mijn' kerst-wens nog in zijn herinnering voort-leefde.

Via een goede kennis van Jannie van Kouterik-Koops kwam ik via een lange speurtocht in contact met een vroegere dienstmaat van soldaat Van Bolveren.

Deze vertelde mij dat zijn maats naam vermeld stond op de lijst vanuit Nederland vertrokken personen, maar niet op de lijst van thuisvaarders. Verdere navraag leerde mij dat hij niet in Indonesië was gestorven.

Zijn naam werd niet genoemd in het slachtofferregister van de oorlogs-gravenstichting. Uiteindelijk kwam ik erachter dat soldaat Van Bolveren na zijn dienstitijd, waarschijnlijk met een van rijkswegen verstrekte premie, direct vanuit Indonesië naar Australië of Nieuw Zeeland was geëmigreerd en al een aantal jaren geleden was overle-den. De doos met herinneringen bleef gesloten.

Vrede op aarde

Als ik dit verhaal uitwerk, verneem ik via het radiojournaal dat een container met post voor onze soldaten die in het kader van ISAF, International Security Assistance Force, in Afghanistan verblij-ven, door het ontbreken van een hand-tekening niet kon worden ingeklaard en een maand op het vliegveld van Kabul is blijven staan.

Ik hoop dat onze jongens en meiden in Afghanistan hun kerstpost wel op tijd krijgen, net als 'mijn' soldaat Van Bolveren op Java, in 1948.

Een herinnering aan bijna 60 jaar ge-leden, maar nog steeds geen vrede op aarde...

Ed Vermeulen

Noot:

1. De titel van dit artikel is een uitspraak van de schrijver Rudyard Kipling.

KUNSTSCHILDER JIM FRATER (VLISSINGEN 1887- BAARN 1969)

Eind vorig jaar kreeg de Historische Kring Baerne drie werken in bruikleen van de Baarnse kunstschilder Jim Frater. Niet lang daarna werden deze aan de vereniging geschonken. Frater legde hierop in 1945 de bevrijders en hun materieel vast, vlak na de bevrijding van ons dorp. Hij deed dat op zijn karakteristieke manier, in gemengde techniek. In onderstaand artikel wordt – in vogelvlucht – het leven en werk van deze kunstenaar beschreven.

‘Men had ons gezegd,’ schreef de *Provinciale Zeeuwse Courant* ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag in 1963 – ‘Jim Frater is een heel bescheiden man, té bescheiden, want zijn werk is de moeite waard.’ Bescheiden (maar wel met een grote vriendenkring), beminlijk, dat waren enkele eigenschappen van James Wellesley (‘Jim’) Frater, van beroep kunstschilder. ‘Een knaap met veel talent,’ zei Toorop van hem en Mondriaan vroeg hem mee te gaan langs de schilderachtige weggetjes van Walcheren. 1

Frater werd geboren in Vlissingen, op 19 juni 1887. Hij was een Zeeuw van Schotse afkomst. Zijn vader was predikant van de English Reformed Church, met als standplaats Middelburg en Vlissingen. Met zijn ouders en zuster Mary woonde hij in Domburg. In ‘Glenfair’, het grote huis in het Burgemeester Van Teylingenpark (in de Domburgse volksmond het ‘villapark’)

op nr. 8, vlak achter het duin. 2

‘De driehoeken en de vierkanten lagen mij niet zo goed’

In Domburg bracht Jim zijn jeugd door. Daar voelde hij zich thuis en maakte hij kennis met de Domburgse kunstenaars van het begin van de 19e eeuw: Toorop, Mondriaan, Jacoba van Heemkerck, Marie Tak van Poortvliet. Hij sloot vriendschap met hen, ook met Van Schagen (met wie hij jarenlang correspondeerde), Marie van der Harst, die ook op het villapark woonde en hoofdzakelijk vogels schilderde, Roline Wichers Wierdsma, Maurice Góth en zijn dochter Sáríka.

Frater was geen vernieuwer als zijn collega’s Mondriaan en Van Heemkerck. ‘De driehoeken en de vierkanten lagen mij niet zo goed,’ zegt hij in het interview met de *Provinciale Zeeuwse Courant* in 1963. Zijn opleiding kreeg hij bij Nuijs in Middelburg, aan de Academie in Brussel, in Antwerpen en Parijs. ‘Ik hoop altijd nog weer eens zelf ook zo ver te komen in mijn eigen werk, juist waar het gaat om de achtergronden van de kunst.’ Hij zag zichzelf als een kunstenaar met een behoefte aan documenteren. Een vreemd gevormde boom of een merkwaardige opbouw van een landschap. Het slopen van bunkers aan de kust van Walcheren, de tanks van de bevrijders

Onder en boven: Bevrijders in Baarn, gemengde techniek (coll. HKB)

in Baarn. 'Ik ben daar niet zo trots op,' zegt hij. 'Die hang naar het illustratieve heeft misschien iets te maken met mijn Engelse afkomst. Slechts een enkele maal zeg ik achteraf: ja, hier heb ik mij verdiept, hier heb ik iets bereikt waarmee ik voor de dag kan komen.' Zijn behoefte zijn omgeving vast te leggen zorgde voor vele in virtuoos kleurgebruik geschilderde of getekende landschappen, stads- en dorpsgezichten, in impressionistische of pointillistische stijl. Frater werkte behalve in gemengde techniek graag met krijt.

Hij maakte deel uit van de Domburgse groep die in juli en augustus 1913 tentoonstelde in het eenvoudige withouten gebouwtje, het 'Tentoonstellingslo-kaal', bij het 'Badpaviljoen' in Domburg. Het was de derde keer dat de groep zich manifesteerde, na de exposities in de zomer van 1911 en 1912. Frater nam met drie studies en drie landschappen aan de groepsexpositie deel. Het was een expositie die door Toorop, waarvan veertien werken werden tentoongesteld, werd overheerst. 'J. Frater, een ons onbekende jongere, blijkt over een niet on aardig palet te beschikken doch dit werk is nog te weinig zeggend om uitvoerig op door te gaan,' schreef Albertine de Haas in *Kunstberichten – uit Brussel – uit Domburg*. 'Het kleine nette gebouwtje heeft een zeer aantrekkelijke en belangrijke tentoonstelling wederom dit jaar gehouden,' aldus Miek Janssen in het *Domburgs Badnieuws* van 30 augustus 1913.

'Sfeervolle aquarellen en krijttekeningen'

Frater was in 1937 met zijn zuster Mary en nicht Emma Carp in Baarn komen wonen. Eerst in de Beukenlaan, daarna in de Sophialaan. De zomers brachten zij door in 'Glenfair' in Domburg, steeds in het gezelschap van hun nicht. 's Winters woonden zij gedrieën in Baarn.

Fraters bescheidenheid weerhield hem er niet van deel te nemen aan vele tentoonstellingen, hoewel in feite Mary Frater achter die deelname de drijvende kracht was. Meestal waren dat groepstentoonstellingen, zoals de tentoonstelling 'Kunst in vrijheid', die van september tot november 1945 in het Rijksmuseum werd gehouden.

Zijn impressie van de Brink in Baarn was een van de door hem ingezonden werken. Evenals in Ukkel en Domburg maakte Frater in Baarn en omgeving vele vrienden zoals kunstschilder en reclameontwerper Arnold Molenaar, bij wie Frater vaak op bezoek kwam, en graficus Maurits Escher, die op eigen verzoek van Frater Engelse conversatielessen kreeg. 3 Zij kenden elkaar al vanaf 1939, toen zij beiden in Ukkel woonden. In Baarn sloot Frater ook vriendschap met Imko Reinders, Gerard Volkens, Estella den Boer en Else van der Feer Ladèr-Lohmann. Hij nam deel aan het clubje professionele en amateurschilders dat wekelijks model schilderde en tekende bij Jaap de Ruig, in zijn atelier aan de Sumatrastraat.

Bevrijders in Baarn, gemengde techniek (coll. HKB)

In mei 1963 kreeg Frater een overzichtstentoonstelling in de Openbare Leeszaal aan de Eemnesserweg, ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag. 'Karakteristieke plekjes uit Baarn en omgeving inspireerden Jim Frater tot sfeervolle aquarellen en krijttekeningen,' schreef de *Baarnsche Courant* van vrijdag 3 mei 1963. Zijn werk zou daarna nog tweemaal in Baarn te zien zijn, op de groepstentoonstelling in 1966 van Baarnse kunstenaars in het Nutsgebouw en in 1974 tijdens het dorpsbrede feest '100 jaar 'n Spoor in Baarn'.

Gerard Brouwer

Noten:

1. *Provinciale Zeeuwse Courant*, ongedateerd artikel uit 1963, ter gelegenheid van Fraters 75e verjaardag;
2. *In het licht van Toorop en Mondriaan, een cultuurhistorische wandeling door Domburg*, door Fransisca Van Vloten, VVV Domburg-Oostkapelle, 1994;
3. *Leven en werk van M.C. Escher*, onder hoofdredactie van J.L. Locher, Meulenhoff Amsterdam, 1981.

NB: Mocht een van de lezers de huizen op deze tekeningen herkennen en/of weten waar de voertuigen stonden, dan graag bericht aan de redactie!

VERENIGINGSNIEUWS

Programma voorjaar 2007

■ 5 januari Nieuwjaarsreceptie in de Oudheidkamer van 16.00-18.00 uur

■ 18 januari De Tweede Eem en de afsluiting in 1428. Hypothese van de tweede Eem en het belang (daarvoor) van Eemland door Wulfred Hofland, auteur van het gelijknamige boek, dat in 2004 verscheen

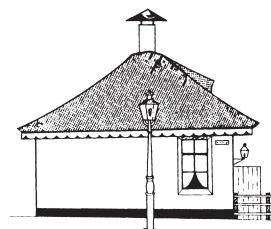
■ 22 maart Algemene Ledenvergadering in de Speeldoos

■ 26 april Lezing over sigarenfabriek Tingana door H. Visser.

Alle lezingen (óók de ledenvergadering) vinden plaats in de Speeldoos, Rembrandtlaan 35. Aanvang 20.00 uur, zaal open om 19.30 uur. Leden per adres twee kaarten gratis, niet-leden € 3,50 per persoon.

Diavoorstellingen oud en nieuw Baarn

De diavoorstellingen over oud en nieuw Baarn door Ad Peeters en Jaap Kruidenier zullen in het komend jaar

plaatsvinden op:
dinsdag 13 februari om 20.00 uur
dinsdag 20 februari om 14.30 uur
dinsdag 27 februari om 20.00 uur.

Vanaf woensdag 17 januari kunt u de kaarten afhalen in de Oudheidkamer. Op woensdagen van 14.00 tot 16.00 uur en op zaterdag van 11.00 tot 13.00 uur.

Leden hebben recht op twee gratis kaarten. Niet-leden betalen € 3,50.

Aanwinsten Oudheidkamer

- grammofoonplaat van de Harmonie Crescendo
- wafelijzer
- bord van de Raad van Kerken
- diploma's, rapporten en werkschrift van de Naaldvakschool 'Emma'
- rapporten van de Oorsprongschool en
- ULO
- werksak met merklappen, stopwerk en smokwerk
- drie cd-roms en lijsten van het Bevolkingsregister
- cd-rom 'We'll meet again' 1940-1945
- beschuitbus 1898-1938
- notulenschrift van de Chr.

- Plattelandsvrouwen
- een 'snotneus'
- ingelijste houtskooltekening 'De rieten dakjes' van Jaap de Ruig (zie *Baerne* van september 2006 blz. 27 e.v.)
- ingelijst schilderij van de Eem van Else van der Feer Ladèr-Lohmann (idem)
- ingelijst schilderij van de Eembrug van Estella den Boer (idem)
- wissellijst met twee foto's van 100-jarig bestaan van het Leger des Heilskorps Baarn
- twee tekeningen als nieuwjaarsgroet van G. de Vries
- gedenk- en feestplaat ter herinnering aan Ned. Onafhankelijkheid 1813
- plakboek met Baarnse foto's
- foto's van een kalender van Baarn
- zg. scheerwonder: slijper voor scheer-mesjes
- melkbusje van ongeveer 1 liter in koper, circa 1950.

Aanwinsten bibliotheek

- *Utrecht*, door Jaap Romijn, uitgeverij A.W. Bruna & Zn., Utrecht, 1958
- Gemeentegids *Dit is Baarn 2006/2007*, uitgeverij Baarnsche Courant Baarn, 2006
- Gemeentegids '06 van de gemeente

Baarn, uitgeverij Akse Media BV, Den Helder, 2006.

Correcties en aanvullingen

Thera Coppens maakte mij erop attent dat haar artikel in het boek *Soest, Baarn en Eemnes, schetsen uit de geschiedenis van drie Eemlandse burgemeenten* niet eerder werd gepubliceerd. Dit is tegenstelling tot wat ik schreef in de boekbespreking in *Baerne*, september 2006, blz. 30. Mijn welgemeende excuses!

gb

Inleverdatum kopij

maartnummer 2007: **uiterlijk** 30 januari.

Tekst aanleveren als platte tekst, uitsluitend als bijlage bij e-mail; of op diskette, cd of dvd.

Foto's – scherp en van goede kwaliteit – in originele staat of op cd/dvd (niet op diskette!). In het laatste geval in een jpg. of tif. bestand en van voldoende grootte (ca. 1 MB). Het aangeleverde materiaal wordt z.s.m. geretourneerd. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen te weigeren en/of te wijzigen. Kopij svp zenden aan de eindredactie: gbrouwer.baarn@hetnet.nl

ONDERZOEK VOORMALIG JACHTHUIS VAN KONING-STADHOUDER WILLEM III

In het midden van de 17e eeuw kocht koning-stadhouder Willem III, groot jachtliefhebber, 'een hofstede gelegen aen Soestdijck' en bouwde dit uit tot

jachtslot, het huidige paleis Soestdijk. In 1674 breidde de koning-stadhouder zijn bezit en gebied uit door van de Amsterdammer Johan Hooft, telg uit de

familie van de bekende P.C. Hooft, de boerderij *Eyckendal* aan te kopen. De boerderij werd verbouwd tot jachthuis en werd bewoond door de jagermeester. Niet alleen de Jachthuislaan houdt de herinnering aan het gebouw levend ook de benamingen *De Kennel* voor het kleine naast de boerderij gelegen huisje en de naam *Het Hondenveld* voor het weiland achter het park van paleis Soestdijk doen aan het verleden denken. 1

Wanneer en op welke manier het jachthuis plaats maakte voor de huidige boerderij, is niet bekend.

De boerderij, op de hoek van de Biltseweg en de Koningsweg, stond voorheen op Baarns grondgebied maar staat na grondruil op Soester bodem. Na 330 jaar in bezit te zijn geweest werd de boerderij eind 2003 in opdracht van het Koninklijk Huis, door luitenant-kolonel D. Keuning, intendant van paleis Soestdijk, aan H.J. Luth uit Baarn verkocht.

Al snel na de overdracht werd de ARWE gepolst of er interesse was in onderzoek bij de boerderij. Uiteraard greep de ARWE dit aanbod met beide handen aan. Allereerst werd onderzoek gedaan in het archief van de Historische Kring Baerne en het archief in Amersfoort. Het bleek dat er maar één afbeelding bekend was van het jachthuis, deze gravure is in 1695 gemaakt door G. Valck

Tot nu toe meende men dat het bijgebouw achter de schutting de huidige boerderij zou kunnen zijn. In maart

2003 werd begonnen met een verkennend onderzoek op het boerderijterrein. Aan de hand van de prent werd geprobeerd te achterhalen hoe de situatie van 1695 zich verhoudt tot de huidige. Het viel een van de ARWE-ers op dat de ligging van het jachthuis ten opzichte van het pad links naast het gebouw bijna identiek is aan die van de boerderij met de 'oude' Biltseweg die ooit langs de boerderij liep.

Wel is het opvallend dat het jachthuis stukken groter is dan de boerderij. Er werd door middel van sondering gekeken of in het verlengde van de muur langs het pad restanten van oude funderingen aanwezig waren. Deze werden inderdaad aangetroffen. Zodra de bestrating rondom de boerderij wordt aangepakt, zal ook in het verlengde van de noordgevel worden gezocht naar funderingsspooren, waarbij we hopen dat de rechterhoek van het jachthuis teruggevonden wordt. Vergelijking van de afmetingen van boerderij en vergelijking van de stenen welke voor de funderingen zijn gebruikt zouden een indicatie kunnen geven of de boerderij een restant van het jachthuis is of dat ze op de funderingen van het jachthuis opnieuw is opgebouwd.

Jan van der Laan

Noot:

1. Mondelinge mededeling van C.v.d.Steeg.